

Tampereen ammattikorkeakoulu

AMMATILLINEN OPETTAJAKORKEAKOULU

Opettajankoulutuksen kehittämishanke

Kansainvälistymisen haasteet ammatillisessa perusopetuksessa

Jaana-Marjut Seppälä

2007

2007

Jaana-Marjut Seppälä:
Kansainvälistymisen haasteet ammatillisessa perusopetuksessa

Tampereen ammattikorkeakoulun Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Opettajankoulutuksen kehittämishanke: 36 sivua
Ryhmän opettaja: Kaarina Ranne
Maaliskuu 2007
Asiasanat: Kansainvälistyminen, kansainvälisyyskasvatus, monikulttuurisuus

TIIVISTELMÄ

Tässä kehittämishankkeessa oli tarkoituksena selvittää kansainvälistymisen haasteita ammatillisessa perusopetuksessa. Aihe on mielenkiintoinen ja kirjoittajalle ajankohdainen siitä syystä, että työskentelee kansainvälisen yrittäjyyden parissa. Näkökulmana on tutkiva oppiminen.

Teoriaosuudessa tutustuttiin lyhyesti tutkivaan oppimiseen ja sen vaiheisiin. Lisäksi tutustuttiin monikulttuurisuuteen ja selvitettiin tilastotietoja aiheesta. Hanketta varten pyrittiin etsimään uusimpia tehtyjä tutkimuksia ja artikkeleita siitä, miten kansainvälistyminen näkyy tämän päivän ammatillisessa perusopetuksessa. Tärkeätä oli myös tutustua kansainvälisen toiminnan rahoitusmuotoihin lyhyesti, koska resurssikysymykset ovat merkittävässä asemassa. Oleelliseksi asiaksi muodostui yllättäen kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden käsittely ammatillisessa opettajankoulutuksessa ja kehittämistarpeet sen suhteen.

Kehittämishankkeessa toteutettiin kysely eräässä koulutuskuntayhtymässä. Hanketta laajennettiin Ammatillisten opettajakorkeakoulujen vertailuun lyhyesti sen suhteen miten kansainvälisyys näkyy niiden www-sivuilla ja opetustarjonnassa. Saavutettujen tulosten perusteella voidaan sanoa, että kansainvälistymiseen ja kansainvälisyyskasvatukseen yleensä pitää panostaa huomattavasti enemmän ja valtion tulee suoda sitä varten lisää resursseja. Myös teema kansainvälisyyskasvatus tulee avata eli mitä se tarkoittaa käytännön opetustyössä ja opetussuunnitelmissa.

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	4
1. TAUSTAA JA KÄSITTEITÄ	5
1.1. Tutkiva oppiminen	5
1.2. Kansainvälistyminen, globalisaatio ja monikulttuurisuus	6
1.3. Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset	7
2. KANSAINVÄLISTYVÄ AMMATILLINEN KOULUTUS	9
2.1. Kansainvälistyminen ammatillisessa peruskoulutuksessa	9
2.2. Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen ja kotoutumiskoulutukseen liittyviä haasteita ja ongelmia	11
2.3. Haasteita oppilaitoksille: rahoitusta, osaamista ja resursseja	13
2.4. Kansainvälisen toiminnan rahoitusmuotoja ja niiden esittelyä	15
3. KANSAINVÄLISYYS JA MONIKULTTUURISUUS AMMATILISESSA OPETTAJANKOULUTUKSESSA	17
4. TUTKIMUS	22
4.1. Case: erään koulutuskuntayhtymän käytännön kokemuksia kansainvälistymisen haasteista ammatillisessa perusopetuksessa	22
4.1.1. Kuvaus kansainvälisestä toiminnasta koulutuskuntayhtymässä	22
4.1.2. Valmiudet ja resurssit	23
4.1.3. Kehittämistarpeita	25
4.2. Miten kansainvälistyminen näkyy ammatillisessa opettajankoulutuksessa	27
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	31
LÄHTEET	34
LIITE 1	

JOHDANTO

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen arvostus on noussut ja nousussa. Tulevaisuudessa ammattiosaamisen merkitys kasvaa sekä hyvinvoinnin että kilpailukyvyn edellytystekijänä. Monien työtehtävien ammattitaitovaatimukset monikulttuurisuuden liittyen kasvavat ja toimintaympäristöt muuttuvat globaali-ajattelun myötä. Uusia työntekijöitä tulee työmarkkinoille entistä vähemmän johtuen väestön ikärakenteen muutoksesta. Suomi tarvitsee uusia ammattiosaajia aikaisempaa haasteellisempiin tehtäviin.

Monille nuorille kansainvälisyys on arkipäivää jo siitä näkökulmasta, jossa otetaan huomioon lehdet, musiikki, elokuvat ja muoti. Myös matkailu ja vaihto-opiskelu ovat lisääntyneet, informaatioteknologian käytöstä puhumattakaan. Kaikille nuorille kansainvälistyminen ei tosin ole itsestään selvää ja helppoa, johtuen esimerkiksi puutteellisesta kielitaidosta. Kaikilla ei ole resursseja lähteä ulkomaille. Tässä mielessä koti kansainvälistyminen on tärkeätä.

Maahanmuuttajien määrä Suomessa kasvaa ja monikulttuurisuus asettaa jo peruskoululuokilla haasteita. Nuorilla tulee olla kykyä erilaisuuden hyväksymiseen ja suvaitsevaisuuteen. Myös maahanmuuttajanuorilla on haasteita kohdatessaan kahta tai useampaa kulttuuria kotona, koulussa ja työelämässä.

Kansainvälistyminen asettaa koulutukselle haasteita. On tärkeätä, että ammatillinen koulutus vastaa työ- ja elinkeinoelämän haasteisiin ja antaa ammatillisen perustutkinnon suorittaneille tiedot ja taidot selviytyä kansainvälistyvässä työelämässä ja monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa. Opettajille haasteita muodostuu myös kansainvälisten verkostojen rakentamisessa, työelämäyhteistyön lisäämisessä entisestään sekä kansainvälisten opintojaksojen toteuttamisessa. Myös liikkuvuus lisääntyy.

Kansainvälisyyskasvatusta ja kansainvälisten projektien hallintaan liittyvää koulutusta tarvitaan myös ammatillisessa opettajankoulutuksessa. Miten se siinä näkyy? Kansainvälisyyden asemaa on korostettava enemmän ja monipuolisemmin jo opettajien peruskoulutuksessa, ei vain täydennyskoulutuksessa.

1. KÄSITTEITÄ JA TAUSTAA

1.1. Tutkiva oppiminen

Tutkiva oppiminen on pedagoginen malli, jonka tarkoituksena on johdattaa oppijat osallistumaan asiantuntijayhteisöillekin tyypilliseen yhteisölliseen tiedon tuottamiseen. Mallissa korostetaan tarkoituksellista työskentelyä yhteisten ideoiden, sosiaalisten käytäntöjen sekä kollektiivisen tiedon kehittämiseksi. Yksilön pyrkimykset tuottaa tietoa kytkeytyvät yhteisöllisiin pyrkimyksiin ja päinvastoin. Tutkivan oppimisen malli on viitekehys pitkäjännitteiselle tiedon kanssa työskentelylle. (tievie oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_6/tutkiva_oppiminen.htm, luettu 7.3.2007)

Tutkivassa oppimisessa oppijat työskentelevät itselleen merkityksellisten ongelmien parissa. Työskentelyssä käsitteellinen ja käytännöllinen tieto risteytyvät. Tutkivan oppimisen malli sisältää vaiheita, joita noudatellen oppijat selvittävät ongelmaansa hakien järjestelmällisesti uutta tietoa erilaisista tiedonlähteistä ja jakamalla asiantuntijuutta oppimisyhteisössä. (em.)

Tutkivan oppimisen vaiheita voidaan jäsentää seuraavasti:

- Kontekstin luominen ja opetuksen ankkurointi
- Ongelman asettaminen
- Tiedon ja selitysten luominen
- Rakentava kriittinen arviointi
- Uuden tiedon hankkiminen ja luominen (em).

Seitamaa-Hakkarainen & Hakkarainen mukaan tutkivalla oppimisella tarkoitetaan sellaista oppimista, jossa tietoja ei omaksuta valmiina opettajalta tai oppikirjasta, vaan oppija ohjaa omaa oppimistaan asettamalla ongelmia, muodostamalla omia käsityksiään ja selityksiään sekä hakemalla tietoa itsenäisesti ja rakentamalla näin syntyneestä tiedosta laajempia kokonaisuuksia. Keskeistä on, että tutkimusprosessin jakaminen oppimisyhteisön sisällä ja yhteisön jäsenten jatkuva keskinäinen vuorovaikutus tukevat korkeatasoisten oppimistulosten saavuttamista. Opettajalla tai kouluttajalla on tärkeä tehtävä toimia tämän prosessin ohjaajana. (mlab.uiah.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_tutkiva_oppiminen.html, luettu 7.3.2007)

”Ei ole harvinaista kuulla lapsen sanovan ”Mistä sinä sen tiedät?” tai ”Todista se!”. Lapset ja nuoret ovat tutkijoita eräässä olennaisessa mielessä: heille maailma on

vielä ihme ja he kysyvät tärkeitä, olemassaolon ja elämän perusteisiin liittyviä kysymyksiä. Vaikka oppilaat eivät aina ole taitavia vastaamaan kysymyksiinsä, ja vaikka näihin kysymyksiin ei aina olisikaan mitään yksiselitteisiä vastauksia, niin ei pidä luopua auttamasta heitä ajattelemaan selkeämmin. Kysymyksiin voi olla parempia ja huonompia vastauksia, vaikka yhtä ja oikeaa ei löytyisikään. Tutkivan oppimisen ponttimena on kyetä jos ei ratkaisemaan näitä kysymyksiä niin auttamaan niiden selkeyttämisessä” (oph.fi/kulttuuri-ikkuna/esine/tutkiva/, luettu 7.3.2007)

1.2. Kansainvälistyminen, globalisaatio ja monikulttuurisuus

Kansainvälistyminen, globalisaatio ja monikulttuurisuus ovat usein esiintyviä käsitteitä. Sanat toistuvat eri yhteyksissä koulutuksessa, elinkeinoelämässä ja yhteiskunnassa, mutta merkitykset vaihtelevat. Edellä mainittujen aihealueiden ja käsitteiden laajuus sekä moniulotteisuus huomioon ottaen, keskitytään seuraavaksi ainoastaan käsitteeseen monikulttuurisuus. Rajataan kansainvälistyminen tässä hankkeessa koskemaan ainoastaan koulun ja koulutuksen kansainvälistymistä

Monikulttuurisuus -käsite tuli Suomessa käyttöön 1990-luvun puolessa välissä, jolloin maahanmuuttajien määrä oli nousussa (Miettinen 2001, 24). Monikulttuurisuustutkija Sonia Nieton mukaan kulttuuri on moniulotteinen käsite, johon kuuluvat sisältö, prosessi, ja kulttuurin tekijät. Kulttuuria ei voi yksinkertaistaa sellaisiin elementteihin kuin tanssit, juhlapäivät tai ruuat, vaikka ne ovat kulttuurin tärkeitä osatekijöitä. (Nieto 1999, 48).

Maahanmuuttaja taas on yleiskäsite, jolla tarkoitetaan ulkomaalaista syntyperää olevaa ihmistä, joka syystä tai toisesta muuttaa toiseen maahan. Suomessa astui vuonna 1999 voimaan kotouttamislaki, jonka tavoitteena on tehdä mahdolliseksi se, että maahanmuuttajat voisivat osallistua suomalaisen yhteiskunnan toimintaan kuten muutkin maassa asuvat. Kotoutumisen keskeisiksi edellytyksiksi laki määrittelee suomen tai ruotsin kielen oppimisen, työelämään pääsemisen ja maahanmuuttajien osaamisen ja koulutuksen saamisen yhteiskunnan käyttöön. (Yhteinenmaailmamme.fi/maahanmuuttajat_keskellamme, luettu 26.2.2007). Kotouttaminen käsitteenä

tarkoittaa maahanmuuttajien sopeuttamista uuden kotimaansa kulttuuriin. Se sisältää valtiovallan aktiivisia toimia, esimerkiksi kielen opetusta ja työllistämistoimia.

Sonia Nieton (1999) mukaan sopeutuminen ei ole yhdensuuntainen prosessi, koska sen seurauksena koulut ja opettajat välttyisivät omien toimenpiteiden ja käytäntöjen pohtimiselta. Kaksi kulttuuriset oppilaat joutuisivat tällöin tilanteeseen, jossa heidän ainoa mahdollisuutensa menestyä olisi toimia valtaväestön mallin mukaisesti. He jopa joutuisivat kieltämään oman kulttuuritaustansa ja identiteettinsä. Nieton mukaan sopeuttaminen kuuluu kaikille. Kaikki koulun toimintatavat ja käytänteet - ei vain pedagogiikka ja opetussuunnitelma - on muutettava, mikäli halutaan edistää kaikkien oppilaiden oppimista. Koulujen tulisi panostaa ilmapiirin muutokseen ja luoda jokaiselle oppilaalle oppimisen mahdollistava oppimisilmapiiri. (Nieto 1999, 72-101).

Maahanmuuttajan kielikompetenssin perustana on hänen äidinkielsä, jonka käsitevarasto ja ulottuvuudet vaikuttavat hänen potentiaaliinsa ja kapasiteettiinsa oppia toista kieltä. Äidinkielen lisäksi hänellä on kasvava toisen kielen kompetenssi. Näiden kompetenssien voidaan olettaa kehittyvän uudessa kulttuurissa elämisen ja yksilön kehityksen ja oppimisen myötä. (Mikkola 2001, 115)

Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään myös termiä interkulttuurisuus. Interkulttuurisuus on käsitteenä laajempi kuin monikulttuurisuus. Interkulttuurisuus sisältää myös enemmistöjen kasvatuksen yhteiskunnassa. Vuorovaikutus vähemmistöjen ja enemmistön välillä on tiivistä, jolloin opitaan toisilta. Enemmistön kohdalla on kyse monikulttuurisessa yhteiskunnassa elämisen oppimisesta ja erilaisuuden kunnioittamisesta. Vähemmistön kohdalla kyse on niiden tietojen ja taitojen oppimisesta, jotka ovat edellytyksenä enemmistökulttuurissa menestymiselle. (Räsänen 2002).

1.3. Suomessa asuvat ulkomaan kansalaiset

Suomessa asuvien ulkomaan kansalaisten määrä on kasvanut suuremmaksi kuin koskaan aiemmin itsenäisyyden aikana. Tilastokeskuksen väestörakennetilaston mukaan Suomessa asui vuoden 2006 alussa noin 113 800 ulkomaalaista, eli 5 500 enemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaalaisten määrä on noin 4,5-kertaistunut maassamme viidessätoista vuodessa. Ulkomaan kansalaisten määrä kasvane edel-

leen lähivuosina, kun uusien EU-maiden kansalaisia tulee Suomeen töihin. (Helsingin sanomat 13.4.2006).

Suomen suurimmat ulkomaalaissyntyiset väestöryhmät tulevat Venäjältä, Virosta ja Ruotsista. Kauempaa tulleista erottuvat muun muassa Somaliasta, entisen Jugoslavian alueelta ja Irakista saapuneet maahanmuuttajat. Maanosittain katsottuna kärjessä on Eurooppa, toisena tilastoissa on Aasia (mukaan lukien Lähi-itä.). Muuttajat puhuvat yhteensä yli sataa eri kieltä. Tulijoiden taustat ovat varsin erityyppisiä esimerkiksi pakolaisstatuksilla tulleita, työn, opintojen ja ihmissuhteiden vuoksi muuttaneita sekä juurilleen palaavia inkeriläisiä. (Palosuo 7.4.2003).

Kauppa- ja teollisuusministeriö julkaisi joulukuussa 2006 raportin Maahanmuuttajayrittäjyys Suomessa. Sen mukaan maahanmuuttajien yrittäjyysaktiivisuus Suomessa on 16 prosenttia, mikä ylittää suomalaisten 10 prosentin tason. Maahanmuuttajien yritystoiminta on vilkastunut merkittävästi. Yritykset painottuvat kaupan ja palveluiden aloille. Kyse ei ole aiemmin luullusta ns. pakkoyrittäjyydestä vaan maahanmuuttajayrittäjyydessä on aitoa kasvupotentiaalia. Tietointensiiviset liike-elämän palvelut ovat yksi nouseva toimiala. (KTM -julkaisu 2006, s. 4). Edellä mainittu tulos tulee ottaa huomioon ammatillisessa koulutuksessa mm. osana monikulttuurisuusopintoja.

Tärkeänä vaikuttavana asiana, Elinkeinoelämän keskusliiton 16.3.2006 päivätyn tiedotteen mukaan Suomi tarvitsee lisää ulkomaalaisia osaajia ja työntekijöitä eli työperäistä maahanmuuttoa. Vuoteen 2030 mennessä työikäisten määrä Suomessa vähenee arviolta 300 000 henkilöllä. Hyvinvoinnin kannalta ratkaiseva talouskasvu uhkaa hiipua, ellei ikääntymisen haasteeseen vastata. Toistaiseksi työperäinen maahanmuutto Suomeen on ollut vähäistä. Tilapäinen tai määräaikainen työskentely lähialueilta on lisääntynyt. Vuosittain Suomessa käy noin 30 000 ulkomaalaista lyhyemmällä tai pidemmällä komennuksella.

2. KANSAINVÄLISTYVÄ AMMATILLINEN KOULUTUS

2.1. Kansainvälistyminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Koulutuksen kansainvälistymisen kansallisia tavoitteita alettiin määritellä Suomessa 1980-luvun lopussa. Opetushallituksen 17.10.1997 asettama työryhmä selvitti ammatillisen koulutuksen kansainvälistämisen tilaa, kehittämistarpeita ja toimintalinjoja. Työryhmä totesi, että lähimmän viiden vuoden aikana erillisrahoitusta tarvitaan erityisesti ammatillisen perusopetuksen oppilaitosten kansainvälisen toiminnan tukemiseen ja käynnistämiseen. (Virtanen & Jauhola 2004, s. 4). Ennusteen voidaan katsoa toteutuneen.

Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymisen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia toimia kansainvälistyvillä työmarkkinoilla ja monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Koulutuksen kansainvälistymisen on tarkoitus turvata opiskelijoille sellainen ammattitaito ja valmiudet, että he tulevat toimeen monikulttuurisessa ympäristössä ja sijoittuvat kansainvälistyville työmarkkinoille. Kielitaito ja suvaitsevaisuus ovat olennaisia kansainvälistymisen valmiuksia. Kansainvälistymisen avulla parannetaan koulutuksen ja elinkeinoelämän kilpailukykyä sekä varmistetaan, että kaikilla ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla on kansainvälistyvän työelämän ja monikulttuuristuvan yhteiskunnan edellyttämät tiedot ja taidot. (Jauhola & Virtanen 2004).

Valtakunnallisten opetussuunnitelmien perusteiden ammatillisissa tavoitteissa korostetaan kykyä seurata ja hyödyntää alan kehitystä muualla maailmassa, kielitaidon merkitystä, kommunikointitaitoja ja viestinnän valmiuksia, kuten tietotekniikan ja tietoverkkojen hyödyntämistä. Viestintätaidot merkitsevät työelämän viestintätilanteissa selviämistä ja mahdollisuutta toimia monikulttuurisessa toimintaympäristössä. Se mahdollistaa työhön sijoittumisen ulkomailla. (em. s. 7).

Kansainvälisyys on haaste koko koulutusjärjestelmälle. Ammatillisen koulutuksen kansainvälistymistä on tuettu kehittämällä opetussuunnitelmia ja opetusta sekä edistämällä erityisesti kansainvälistä yhteistyötä ja varaamalla siihen resursseja. Opetusministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosina 1999–2004 korostetaan, että suomalaisille nuorille luodaan hyvät ja joustavat mahdollisuudet itsensä kehittämiseen ja opiskeluun ulkomailla sekä edistetään henkilövai-

toa. Lisäksi erityistä huomiota kiinnitetään EU:n koulutus- ja tutkimusohjelman toimeenpanoon ja liikkuvuuden esteiden poistamiseen. (em, s. 7).

Valtioneuvoston koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosina 2003–2008 ammatillisen koulutuksen kansainvälistymisen tavoitteena on kohottaa koulutuksen laatua sekä tehdä suomalaista koulutusta ja työelämää tunnetuksi. Kehittämissuunnitelman mukaisesti ammatillisen koulutuksen kansainvälistymistä tuetaan kehittämällä opetussuunnitelmia ja opetusta sekä edistämällä kansainvälistä yhteistyötä. Lisäksi opettajien kansainvälisiä valmiuksia, erityisesti kielitaitoa, parannetaan. Tavoitteena on, että parannetaan ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien sekä ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden liikkuvuuden edellytyksiä. Ulkomailla suoritettavien opiskelu- ja työssä oppimisjaksojen määrää lisätään ja niiden hyväksi lukemiskäytäntöjä tehostetaan. Vastavuoroisen liikkuvuuden mahdollistamiseksi edistetään vieraskielisen opetuksen tarjontaa ja parannetaan suomalaisten ammatillisten tutkintojen kansainvälistä tunnettavuutta. (em s. 7).

EU:n tavoitteet ammatillisen koulutuksen kehittämiseksi on globaalin kilpailun myötä nousut Euroopan unionissa yhä tärkeämpään rooliin. EU:n strategisena tavoitteena on kehittää Euroopan kilpailukykyä niin, että vuonna 2010 Euroopan unioni olisi maailman dynaamisin tietopohjainen talousalue. Barcelonan kokouksessa 2002 asetettiin tavoite, että eurooppalainen koulutus tulisi olemaan maailman huippuluokkaa vuoteen 2010 mennessä. Kööpenhaminan julistuksessa taas on kahdeksan tavoitealuetta: eurooppalainen ulottuvuus, koulutuksen vertailtavuuden parantaminen, ohjauksen ja neuvonnan kehitys, opintosuoritusten siirtomekanismi, toimialakohtainen koulutus, yhteiset laatuksiteerit, non-formaalinen (epävirallinen oppiminen) ja formaalinen (arkioppiminen) koulutuksen tunnustaminen ja opettajien ja kouluttajien koulutustarpeet. (s. 8).

Mitä tutkintoihin tulee, 10.11.2005 julkaistiin Opetusministeriön verkkolehdestä artikkeli ”Eurooppalaisille tutkinnoille ja pätevyyksille valmisteilla vertailukelpoiset kehykset”. Tarkoituksena on lisätä koulutusjärjestelmien läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta ja siten helpottaa liikkuvuutta Euroopassa. Viitekehys sisältää kaikki koulutuksen tasot. Komission ehdotuksessa viitekehys koostuu kolmesta elementistä: kahdeksasta oppimistuloksiin perustuvasta vertailutasosta, vertailua tukevista väli-

neistä (mm. eurooppalainen opintosuoritusten siirtojärjestelmä ja mitoitus ECTS, Diploma Supplement, Europassi-liikkuvuusasiakirjat, Ploteus-nettipalvelin opiskelusta Euroopassa) sekä yhteistyön periaatteista ja menetelmistä (laadunvarmistus, validointi, ohjaus ja neuvonta).

2.2. Maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen ja kotoutumiskoulutukseen liittyviä haasteita ja ongelmia

Maahanmuuttajien ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärät vuonna 2004 olivat alueittain seuraavat koulutuksessa olevien ulkomaan kansalaisten määrän ollessa yhteensä 5 003. Seuraavassa on neljän kärki (Maahanmuuttajien koulutus, EDU.fi. 15.2.2006):

- Uusimaa 1 903
- Varsinais-Suomi 380
- Pirkanmaa 307 ja
- Kymenlaakso 301.

Edellä mainitun selvityksen mukaan koulutusaloittain suosituimmat ammatilliset koulutukset olivat seuraavat: tekniikan ja liikenteen ala, sosiaali-, terveys ja liikunta-ala sekä matkailu-, ravitsemus ja talousala. Yleisimmät kielet olivat venäjä, viro, somali ja albania, kurdi ja arabia.

Karoliina Kuisman selvityksessä vuodelta 2001 ”Maahanmuuttajat ammatillisessa peruskoulutuksessa” todetaan yhteenvedossa seuraavat seikat:

- Maahanmuuttajien opintojen järjestämissuunnitelma puuttuu monesta oppilaitoksesta täysin. Järjestelmäsuunnitelma vaatii ohjeistusta.
- Opiskelijan ohjaaminen vaatii paljon aikaa ja ohjaaminen kaatuu asiasta innostuneen harteille, minkä vuoksi opettajien välillä tulisi olla yhteistyötä.
- Opiskelijan kielitaitoon kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta opiskelminen onnistuu.

- Opiskelijoiden arvioinnin käytäntö kaipaa ohjeistusta. (Kuisma, s. 48).

Mitä tulee maahanmuuttajien kotoutumiskoulutukseen, ongelma-alueita ovat seuraavat (Tuominen et al. 2005, s. 64)kotoutumiskoulutusjärjestelmän hajanaisuus

- koulutustarjonnan epätasaisuus
- koulutusryhmien heterogeenisyys
- puutteellinen tieto koulutuksista
- viranomaisten väliset koordinaatio-ongelmat
- kilpailuttamisen ongelmat
- koulutuksen jatkuvuuden ongelma
- alueellinen epätasa-arvo
- koulutukseen hakeutumisen ongelmat
- koulutuksen saatavuuden ongelma
- heikot oppimistulokset
- koulutuksen kysynnän ja tarjonnan kohtaannon ongelmat
- koulutuksen heikko vaikuttavuus
- kotoutumisprosessin hidastuminen
- byrokratiakustannusten kasvu
- koulutusresurssien tehoton hyödyntäminen ja
- niukat resurssit (yksilön ohjaamiseen)

Kehittämissuhteiksi selvityksessä esitetään mm. kotoutumiskoulutuksen integrointia osaksi kansallista koulutusjärjestelmää, kouluttajayhteistyön vahvistamista, resurssoinnin lisäämistä, tiedon saantia työvoimatoimistoilta lisättävä (internet ei tavoita maahanmuuttajia), osaamiskartoituksesta työväline, tukiopetuksen lisäämistä, työelämäyhteyksien vahvistamista, ammattisanaston kouluttamista muun kielenopetuksen lisäksi, lisäponnistusta ammatillisen osaamisen lisäämiseksi.

2.3. Haasteita oppilaitoksille: rahoitusta, osaamista ja resursseja

Kansainvälistymisen haasteet ovat mittavia, mutta toimintaa rajoittaa resurssien niukkuus. Kv -vastaavat toimivat usein myös opettajina, mikä rajoittaa kehittämistä. Opettajien oma innostus asiaa kohtaan on merkittävässä asemassa kansainvälistymisen onnistumiseksi.

Alla mainitussa luettelossa on mainittu keskeisiä kansainvälisen toiminnan rahoitusta vaativia tekijöitä. Oppilaitokset rahoittavat omalla perusrahoituksella kansainväliseen toimintaan osallistuvan henkilöstön palkkoja, opiskelija- ja opettajavaihtojen toteutumista, kansainvälisyyteen liittyviä teemapäiviä ja opetusresursseja. Kansainvälistä toimintaa voidaan ylläpitää ja kehittää vain siinä määrin, kuin perusrahoituksen sallii. Ulkopuolinen rahoitus tulee olemaan avainasemassa tulevaisuudessakin.

- . opiskelijavaihdon ylläpitäminen
- . opiskelijoiden työssä oppiminen ulkomailla
- . opettajien työelämäjaksot ulkomailla omarahoituksella
- . opettajien asiantuntijavaihdot
- . EU-hankkeisiin osallistuminen
- . kielitaidon parantaminen
- . vieraskielisten opintojaksojen suunnittelu
- . partnereiden lähettämien opiskelijoiden vastaanottaminen
- . yhteistyöprojektit
- . opetusmenetelmien kehittäminen kansainvälisessä yhteistyössä
- . oppilaitoksen erikoisosaamisen kehittäminen
- . kotikansainvälistäminen

Opetusneuvos Eija Alhojärvi Opetusministeriöstä nimeää artikkelissaan vuodelta 2000 seuraavat haasteet ammatilliselle koulutukselle:

- Kansainvälistymissuunnitelmat kaikkiin oppilaitoksiin - suunnitelmallisuutta kansainväliseen toimintaan.
- Kansainvälisyys opetussuunnitelmien ja opetuksen sisällöiksi.

- Eri alojen ammatillisen toiminnan tuntemus ja ammatilliseen toimintaan perehtyminen kansainvälisessä toimintaympäristössä.
- Eri alojen / tutkintojen (ammattien) kansainvälisen osaamisen vaatimusten määrittelylaatukriteerit.
- Alakohtainen kehittäminen kansainvälisessä yhteistyössä.
- Opetussuunnitelmien ja menetelmien kehittäminen kv- yhteistyössä.
- Työssä oppimisen kehittäminen kv –yhteistyössä.
- Ulkomailla suoritettujen opintojen mahdollistuminen entistä useammalle.
- Nuorten opiskelijoiden tukijärjestelmien kehittäminen ulkomailla tapahtuvan opiskelun tueksi.
- Alakohtaisten verkostojen kehittäminen ja nykyaikaisen tietotekniikan hyödyntäminen kv -hankkeissa ja yhteistyössä.
- Kokemusten ja hyvien käytäntöjen levittäminen.

Nyysölän (2000, s. 13) julkaisussa mainitaan seuraavat haasteet. ”Kansainvälistymistoiminta on tullut entistä suunnitelmallisemmaksi ja tavoitteellisemmaksi. Ammatillisessa koulutuksessa kansainvälistyminen merkitsee käytännön tasolla muun muassa:

- opettajien, asiantuntijoiden ja opiskelijoiden vaihtoa,
- tehokasta ja monipuolista kieltenopiskelua sekä vieraalla kielellä annettavaa opetusta,
- opiskelijoiden valmennusta kansainvälisiin työtehtäviin ja vuorovaikutustilanteisiin sekä itsenäiseen tiedonhankintaan ja käsittelyyn,
- opettajien kielitaidon ja kansainvälisten valmiuksien parantamista täydennyskoulutuksen avulla,
- opetussisältöjen ja –menetelmien kehittämistä kansainvälisessä vuorovaikutuksessa, kansainvälisten koulutusjaksojen suunnittelua ja järjestämistä sekä oppimateriaalin valmistelua,
- osallistumista kansainvälisiin kehittämishankkeisiin ja koulutusohjelmiin sekä verkostoitumista ja tiedonvaihtoa,
- yhteistyötä työelämän kanssa kansainvälisissä projekteissa,
- opetusjärjestelyjä, jotka vahvistavat omaa kulttuuritietämystä ja muiden kulttuurien tuntemusta,

- eri maissa suoritettujen tutkintojen vertailua tunnustamista varten sekä
- tarjolla olevien EU-ohjelmien ja muiden vastaavien ohjelmien hyödyntämistä ammatillisen koulutuksen kehittämisessä ja vaihdossa.

2.4. Kansainvälisen toiminnan rahoitusmuotoja ja niiden esittelyä

Kansainvälistyminen vaatii oppilaitoksilta omaa rahoitusta. Myös Opetusministeriö tarjoaa kansainvälistymiseen rahoitusta. EU:n rahoituslähteistä Leonardo-ohjelmalla, Socrates-Comenius -ohjelmalla ja Sokrates-Lingua -ohjelmalla on suuri merkitys toisen asteen kansainvälistymisen edistämässä ja tukemisessa. Hyvänä rahoitusinstrumenttina toimii myös Nord Plus Junior. Lisäksi tarvitaan opiskelijoiden omaa rahoitusta.

Cimo esittelee www-sivuillaan (luettu 5.3.2007) koulutusohjelman Leonardo da Vinci II. Sen tavoitteena on kehittää ammatillista koulutusta Euroopassa. Ohjelmassa tuetaan erilaisia eurooppalaisia yhteistyöhankkeita, joissa kehitetään ammatillista perus-, jatko- ja täydennyskoulutusta. Oppilaitosten ja työelämän välinen yhteistyö on ohjelmassa keskeistä. Ohjelmassa rahoitetaan liikkuvuus- ja kehittämishankkeita.

Liikkuvuushankkeissa tuetaan opiskelijoiden, nuorten työntekijöiden ja asiantuntijoiden ulkomaanjaksoja. Kehittämishankkeita ovat pilotti-, kieli-, verkosto- ja viiteaineistohankkeet. Ne ovat laajoja, kansainvälisiä ammatilliseen koulutukseen liittyviä 1-3-vuotisia kehittämishankkeita. Kehittämishankkeeseen voi osallistua joko projektin vetäjänä tai partnerina.

Kehittämishankkeen kautta organisaatio voi panostaa esimerkiksi ammatillisen koulutuksen oppimateriaalien ja opetusmenetelmien kehittämiseen tai selvitysten laatimiseen. Hankkeet painottuvat yhä enemmän myös tutkintojen tunnustamiseen, läpinäkyvyyteen ja eurooppalaisen koulutuksen laadun kehittämiseen.

Ohjelmakauden 2000 – 2006 aikana saatuihin monipuolisiin tuotteisiin ja tuloksiin voi tutustua tarkemmin www-sivuilla leonardodavinci.fi. Samoilla sivuilla kerrotaan Leonardo liikkuvuushankkeiden osalta, että vuoden 2006 hakukierroksella hyväksyttiin 88 hanketta liittyen pääasiassa ammatilliseen toisen asteen koulutukseen. Hakemuksista 74 % :a oli toisen asteen toimijoita. Eniten hakemuksia saatiin Uudel-

tamaalta, Pirkanmaalta ja Varsinais-Suomesta. Kohdemaista suosituimmat olivat Iso-Britannia, Hollanti, Espanja ja Saksa.

Kiinnostus opiskelijavaihtoon on kasvanut ammatillisessa koulutuksessa, kirjoittaa Cimo lehdistötiedotteessa 21.4.2004. Ammatillisen toisen asteen oppilaitokset ovat vuosi vuodelta innostuneempia lähettämään opiskelijoitaan ulkomaille. Kansainvälinen toiminta on yksi keino lisätä ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta. Kiinnostus opiskelijavaihdon lisäämiseen kertoo tarpeesta vastata työmarkkinoiden muutoksiin koskien ennakoitua työvoimapulaa ja monikulttuurisuutta. Toisaalta Suomeen vaihtojaksoille tulevia ulkomaalaisia on noin 1,5 kertaa enemmän kuin suomalaisia vaihtoon lähteviä.

Ammatillisten oppilaitosten valmiudet ovat parantuneet viime vuosina. Opiskelijavaihtoa tukevaa kielikoulutusta ja kulttuurivalmennusta on kehitetty, yhteyksiä luotu ja työkaluja kehitetty. Työssä oppiminen ulkomailta on jo monille opiskelijalle arkipäivää.

Cimon www-sivuilla esitellään myös Pohjoismaiden ministerineuvoston Nordplus Junior –ohjelma. Se tukee pohjoismaista koulualan yhteistyötä, oppilaiden ja opettajien liikkuvuutta esikouluista toisen asteen oppilaitoksiin. Ohjelmaan voivat osallistua oppilaat ja opettajat esikoulussa, peruskoulussa, lukiossa tai ammatillisissa oppilaitoksissa sekä vastaavissa oppilaitoksissa.

Ohjelman tavoitteena on edistää kiinnostusta muiden Pohjoismaiden kulttuuria, kieltä ja elinolosuhteita kohtaan sekä tietämystä ja ymmärrystä näistä. Ohjelma vahvistaa pohjoismaista dimensiota peruskoulussa ja nuorisosta koulutuksessa. Ohjelmalla halutaan lisäksi edistää pohjoismaista yhteenkuuluvuutta lähtökohtana yhteiset arvot, jotka pohjautuvat yhteiseen ihmis- ja demokratiakäsitykseen.

Hankkeiden toimintojen tulee liittyä oppilaitosten opetukseen, sisältyä opetussuunnitelmaan ja koulun työsuunnitelmaan. Hankkeiden toiminnassa hyödynnetään mahdollisimman laajasti pohjoismaista kouluverkkoa ja myös hankkeiden tuloksista tiedotetaan siellä. Vuonna 2007 ohjelma laajenee oppilaiden ja opettajien vaihtojen ohella sisältämään myös pedagogista kehittämistyötä. (Cimo)

”Sokrates-ohjelma on Euroopan yleissivistävän koulutuksen ohjelma. Sen puitteissa pyritään edistämään kieltenopiskelua (Lingua), liikkuvuutta ja innovaatioita. Comenius-alaohjelman kautta ammatilliset oppilaitokset ovat mukana erilaisiin teemoihin liittyvissä yhteistyöhankkeissa ja opettajien täydennyskoulutushankkeissa. Ohjelmassa tuetaan oppilaitosten projektiyhteistyötä, yksilöllistä liikkuvuutta sekä verkostoitumista.” (s. 14)

3. KANSAINVÄLISYYS JA MONIKULTTUURISUUS AMMATILLISESSA OPETTAJANKOULUTUKSESSA

Räsänen (2001, 119) on huolissaan opettajankoulutuksen osuudesta monikulttuurisessa kasvatuksessa. Koska opettajankoulutusohjelmilla on pitkä perinne, tarkoittaa se vanhojen rakenteiden muuttamista. Se osoittautuu vaikeaksi. Vaikka ei kielletäkään monikulttuurisuuskasvatuksen tarvetta kouluissa eikä kansainvälisten suhteiden tärkeyttä opettajankoulutuslaitoksissa, on näiden asioiden konkretisointi vielä kesken. On esimerkiksi ratkaistava, millaista tietotaitoa valmistuvat opettajat tarvitsevat, jotta he kykenevät toimimaan yhä monikulttuurisemmassa yhteiskunnassa.

Monikulttuurisen kasvatuksen ja opetuksen ajatellaan usein olevan teemapäivä tai -viikko tai lisäkurssi. Kuvitellaan, että se on riittävä toimenpide epäoikeudenmukaisen kohtelun ehkäisemiseksi ja vähemmistöryhmien huomioimiseksi. Jos asia ymmärretään näin, monikulttuurisuuskasvatuksella ei liene paljoakaan vaikutusta oppilaiden oppimiseen. Jos monikulttuurisuuskasvatus nähdään laaja-alaisena koulun uudistumisena, voi sillä olla merkitystä kaikkine oppilaiden oppimiseen. (Nieto 2001, 383). Koulun uudistaminen monikulttuurisen kasvatuksen suunnassa ei ole yksinkertainen tai askel askeleelta toteutettava malli. Koulut eroavat jo lähtökohtaisesti toisistaan liittyen oppilasainekseensa, opettajiinsa, opetussuunnitelmaansa ja ilmapiiriinsä. Usean jo syrjäytyneen tai syrjäytymisvaarassa olevan oppilaan olosuhteita voidaan huomattavasti parantaa muuttamalla koulun toimintapolitiikkaa ja käytäntöjä. (Nieto 2001, 396).

20.6.2005 Opetusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus kansainvälisyyskasvatuksen toimenpideohjelmaksi 31.12.2005 mennessä. Tuloksena

syntyivät strategiset tavoitteet vuoteen 2010 mennessä. Kansainvälisyyskasvatuksen tulee olla mahdollista kaikille opettajille. Se on tärkeä teema opettajien täydennyskoulutuksessa ja koko opetustoimen henkilöstökoulutuksessa. (em. s. 21). Kansainvälisyyskasvatuksen tutkimuksen tukeminen on välttämätöntä. Alan tutkimus on oleellisen tärkeää opettajankoulutuksen, opetussuunnitelmien ja koulutustoiminnan laadun kannalta. (em. s. 23). Tällä hetkellä se on määrällisesti ja sisällöllisesti kirjavaa. Kansainvälisyyskasvatukseen tarvitaan alan kirjallisuutta ja materiaalia. Kansainvälisyyskasvatuksen toteutumisesta kouluissa ja oppilaitoksissa on vain vähän tutkimustietoa. Ei ole tehty yhtään aiheeseen fokusoidusti tehtyä väitöskirjatasoista tutkimusta. (em. s. 40)

Opettajankoulutuksessa on tärkeätä olla sisältöjä, jotka tukevat erilaisuuden huomiointia opetuksessa ja oppimisessa. Muutamana opintoviikon opinnot siitä, mitä erilaisella oppijalla tarkoitetaan, eivät riitä. Luokissa on paljon erilaisia oppijoita oppimisvaikeuksineen jo muutenkin. Opettajilla tulee olla riittävästi tietoa siitä, miten kohdata erilaisia oppijoita. Täydennyskoulutuksessa voidaan tilannetta helpottaa, mutta jo peruskoulutuksessa tulisi olla laajempia sisältöjä aiheesta. Miten? Se on kehittämisen paikka.

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOLin julkilausuma 20.10.2006 esittää vaatimuksen ”Lisää kansainvälisyyskasvatusta opettajankoulutukseen!” Kansainvälisyyskasvatuksen asema suomalaisessa opettajankoulutuksessa on tällä hetkellä lähes olematon. Suomalaiset koulut ovat kansainvälistyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana huimaa vauhtia. Maahanmuuttajaoppilaiden määrä kasvaa koko ajan, eikä opettajille anneta koulutuksessa riittävästi eväitä kohdata erilaisen kulttuuritaustan omaavia lapsia opetuksessaan. Maahanmuuttajaoppilaat eivät kuitenkaan ole ainoa syy, miksi kansainvälisyyskasvatusta tarvitaan opettajankoulutuksessa. Opettaja yhteiskunnallisena vaikuttajana tarvitsee kansainvälisyyskasvatusta monipuolisesti työssään yleisen kansainvälistymisen, globalisaation ja ihmisten lisääntyneiden kansainvälisten kontaktien vuoksi, ja niihin liittyvien positiivisten ja negatiivisten ilmiöiden ymmärtämiseksi ja käsittelemiseksi. Kansainvälisyyskasvatuksen pitää näkyä entistä vahvemmin opettajien peruskoulutuksessa. Kaikkea ei voi laskea täydennyskoulutuksen varaan. Tulisi pohtia millaista kansainvälisyys-

kasvatuksen tulisi todella olla ja miten sen roolia voisi vahvistaa opettajankoulutuksessa. (Sool 2006).

Kansainvälistyminen koskee myös opettajankoulutusta. Kansainväliset yhteydet laajenevat ja kouluissa käynnistetään enenevässä määrin yhteistyöhankkeita EU-projekteina. Mainitut asiat vaativat opettajilta uutta osaamista.

Ammatillisen opettajankoulutuksen verkostoituminen on edellä mainittuun liittyen hyvä idea. Seppo Helakorven kirjoitus Sisukas-lehdessä 24.8.2006 aiheesta Ammatilliset opettajakorkeakoulut verkostoituvat tuo esiin alla mainitun verkostomallin. Verkostomallissa on huomioitu myös kv-kumppanit.

kuva 1. Ammatillisen opettajankoulutuksen verkostomalli (Helakorpi 2005)

Keväällä 2005 toteutettiin verkkokysely aiheesta Ammatillisen opettajankoulutuksen vaikuttavuus. Kohderyhmänä olivat vuosina 2002 – 2004 kaikista Suomen ammatillisista opettajakorkeakouluista valmistuneet. Arvioinnin tulokset osoittivat, että monikulttuuristen valmiuksien kehittäminen on yksi keskeinen opettajankoulutuksen haaste. Valmistuneet opettajat arvioivat, että opettajankoulutus ei juuri lainkaan ollut lisännyt valmiuksia kohdata monikulttuurisuutta tai kehittänyt kykyä toimia monikulttuurisessa yhteistyössä. (Penttilä et al. 2.3.2007).

Säde-Pirkko Nissilä väitteli tohtoriksi 26.10.2006 aiheesta Mitä kaikkea ammatillisen opettajan pitäisi olla? ”Ensiksi, ammatillisten opettajien tulisi olla innovaattorei-

ta, joiden osaaminen ja näkemykset olisivat sopusoinnussa työelämän eli pääteikäytäjien tarpeiden kanssa. Sen vuoksi on tärkeää säilyttää ja rakentaa monensuuntaisia työelämäkontakteja, toteavat opettajaopiskelijat.

Toiseksi, opetussisältöjen syvä ymmärtäminen, tiedon ja taitojen integrointi koetaan perusedellytyksenä innovatiiviseen toimintaan. Paitsi kognitiivisen aineksen, myös tunneperäisten kokemusten kielentäminen, pohdinta ja tulkinta pitäisi olla normaali osa opettajan työtä. Opiskelijat näkevät, että heidän valitsemillaan opetusmenetmillä on syvä yhteys heidän omaan oppimis-, tiedon- ja ihmiskäsitykseensä.

Kolmanneksi, opettajalta vaaditaan kulttuurista osaamista. Monikulttuurisen ja kansainvälisen osaamisen lisäksi se sisältää myös erilaiset toimintakulttuurit ja yhteistyöverkostot. Oppimisympäristöjen muuttuessa opettajalta edellytetään lisäksi tulevaisuuden kehityssuuntien havaitsemista. Koulumaailman, julkishallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyö, sisäinen ja ulkoinen yrittäjäyys toimivat tulevaisuuden haastajina. (Nissilä 3.11.2006).

Opetushallitus kerää tällä hetkellä tietoja ammatillista perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden sekä ammatillisten oppilaitosten opettajien kansainvälisestä liikkuvuudesta vuonna 2006. Tiedon kerääminen päättyy maaliskuun lopussa 2007, joten tulokset eivät ehdi tähän hankkeeseen.

Opettajien liikkuvuus puhutti myös Opetusministeriön ja Helsingin yliopiston järjestämässä Suomen EU- puheenjohtajakauden seminaarissa opettajankoulutuksen laadunvarmistuksesta ja liikkuvuudesta 22.9.2006. Seminaarissa vaihdettiin näkemyksiä opettajankoulutuksen laatuun ja laadunvarmistukseen liittyvistä kysymyksistä sekä etsitään opettajien liikkuvuutta edistäviä käytäntöjä. (oph.fi, luettu 5.3.2007).

Toimijoista CIMO, Kansainvälisen henkilövaihdon keskus, tekee juuri tutkimusta opettajien kansainvälisestä liikkuvuudesta. Tuloksia ei ole vielä julkaistu. Kansainvälinen liikkuvuus tilastoina löytyy nyt vain korkeakoulujen osalta koskien vähintään 3 kuukauden jaksoja ulkomailla. (cimo.fi, luettu 5.3.2007).

4. TUTKIMUS

Tämän hankkeen tarkoituksena on selvittää kansainvälistymisen haasteita ammatillisessa perusopetuksessa. Aihetta tutkiessa syntyi tarve kartoittaa myös sitä, miten ammatillinen opettajankoulutus vastaa haasteisiin koskien opettajien osaamista ja täydennyskoulutusta. Lähtökohtana on ollut hankkeen kirjoittajan mielenkiinto aihetta kohtaan ja työskentely kansainvälisen yrittäjyyden parissa. Tutkimuksessa käytetään ”työvälineenä” edellä mainittua teoriatietoa ja sen pohjalta keskitytään erityisesti seuraaviin osaamis- ja osa-alueisiin:

- opetus ja kasvatus,
- kansainvälisyys
 - o eri kulttuuritaustaisen oppilaan opettaminen
 - o kulttuurien tuntemus
 - o valmius kansainvälisiin projekteihin
 - o kansainväliset työtehtävät
 - o kielitaito- ja vuorovaikutustaidot sekä
- resurssit.

Hankkeen avulla pyritään kuvaamaan nykytilannetta ja kartoittamaan opettajien perus- ja täydennyskoulutustarpeita.

Tutkimus toteutettiin tapaamalla marraskuussa 2006 kaksi kertaa ammatillista perusopetusta tarjoavan oppilaitoksen rehtori. Rehtorin myönteinen asenne hanketta kohtaan, rohkaisi toteuttamaan kyselyn kuntayhtymän kolmessa eri alan oppilaitoksessa. Rehtori lähetti sähköpostilla tekemänsä maahanmuuttajasuunnitelman. Hankkeen tekijä toimitti kansainvälistymiskyselyn sähköpostilla power point –esityksenä, joka esitettiin opettajien kokouksessa ja jaettiin eri osastojen vetäjille. Vastausaikaa annettiin tammikuun 2007 loppuun asti. Raportti saapui oppilaitoksen kv -vastaavalta ajallaan. Kv -vastaava toimii myös opettajana ja häntäkin tavattiin kaksi kertaa. Kysely on word -muodossa hankkeen liitteenä. Saatuja raportteja ei ole luotamuksellisista syistä liitteenä.

4.1. Case: Erään koulutuskuntayhtymän käytännön kokemuksia kansainvälistymisen haasteista ammatillisessa perusopetuksessa.

Koulutuskuntayhtymän raportista suoraan lainattuna seuraavaa: ”Kansainvälistyminen asettaa yritykset ja työntekijät uusien haasteiden eteen, työympäristössä ja kilpailutilanteessa tapahtuu muutoksia, joka vaikuttaa myös perinteiden työnkuvan muutokseen. Työelämä muuttuu, työntekijöillä on yhä enemmän kansainvälisiä kontakteja työssään, koska he työskentelevät yhä enemmän eri kulttuureista tulleiden ihmisten kanssa. Tämä puolestaan asettaa vaatimuksia kulttuurien tuntemukselle ja kasvavan kielitaidon tarpeelle. Työntekijät tarvitsevat uusia, laaja-alaisempia pätevyysalueita, monikulttuurista osaamista pystyäkseen työskentelemään kansainvälisessä ympäristössä. Kuntayhtymämme on pyrkinyt vastaamaan näihin työelämän tarpeisiin ja luomaan avoimen, kansainvälisen oppimisympäristön opiskelijoillemme. Kansainvälistyminen tulee alkaa koulutuksen kautta, jotta opiskelijoillamme on kansainvälistynyt ammatillinen osaaminen. Yhteiskunnan muutokset heijastuvat ammatillisiin vaatimuksiin ja koko koulutusjärjestelmään. Hyvin koulutetut alansa ammattilaiset ovat yhteiskunnan voima ja kilpailukeino.”

4.1.1. Kuvaus kansainvälisestä toiminnasta koulutuskuntayhtymässä

Kuntayhtymän kansainvälistymisstrategia on kirjoitettu vuonna 2003. Arvioinnin ja analysoinnin avulla on pyritty kehittämään tulevia kansainvälisiä projekteja sekä toimintaa yksilö- ja organisaatiotasolla. Kuntayhtymä kokee tärkeänä kansainväliset yhteydet, verkostoitumisen ja kansainvälisen osaamisen, koska työelämässä luodaan jatkuvasti kontakteja eri kulttuureihin. Kuntayhtymällä on tiiviit yhteydet työelämään. Tavoitteena on positiivisen asenteen edistäminen kulttuureja kohtaan ja moninaisten kulttuuristen kokemusten hankkiminen.

Kuntayhtymä kertoo pyrkivänsä edistämään opiskelijoiden kielitaitoa, eurooppalaisten työelämäätietouden ja suvaitsevaisuuden sekä erilaisuuden arvostamista. Se antaa opiskelijoille valmiudet työelämään siirtymiseen sekä monikulttuuriseen yhteiskuntaan.

Kansainvälinen toiminta on tärkeä osa kuntayhtymän toimintastrategiaa, markkinointia ja imagon luomista sekä opiskelijarekrytointia. Vieraskielistä opetusta tosin ei ole juuri tarjolla.

Kuntayhtymän kansainvälinen toiminta on monipuolista ja käynnissä on ollut useita merkittäviäkin hankkeita. Liikkuvuus on tosin vielä vähäistä, koska lähtevien opiskelijoiden määrä jää alle kymmeneen per ryhmä. Saapuvien ryhmien koot ovat suurempia, noin 10 – 20 henkilöä. Kuntayhtymä on aktiivinen ryhmien vastaanottajapartneri. Opettajien liikkuvuus kohdistuu niihin, jotka ovat toiminnasta kiinnostuneita.

4.1.2. Valmiudet ja resurssit

Varsinainen kansainvälinen tutkimus on vähäistä, koska kansainvälisen koordinaattorin resurssi kuluu hakemusten tekemiseen, hankkeiden koordinointiin ja käytännön organisointiin. Muista kulttuureista olevien opiskelijoiden opettaminen on haaste ammatilliselle koulutukselle. Kuntayhtymässä on laadittu opetussuunnitelma maahanmuuttajille ja sen toteuttaminen on onnistunut hyvin, koska asiaan on panostettu ja resursseja siihen on ollut käytettävissä. Maahanmuuttajaopiskelijat ovat kulttuurinen voimavara kuntayhtymässä ja hyvä keino koti kansainvälistymiseen.

Opiskelijoiden ja opettajien kiinnostus kansainväliseen toimintaan vaihtelee aloittain sekä yksilöiden välillä. Ulkomaisilla opintojaksoilla olleet opiskelijat pystyvät edistämään puolestaan kansainvälistymistä oppilaitoksessa muiden opiskelijoiden keskuudessa jakaen omia kokemuksiaan. Tavoitteena on ollut, että opiskelijat voisivat toimia tutoreina seuraavalle ulkomaiselle opintojaksolle lähteville.

Kuntayhtymässä on kansainvälinen koordinaattori ja lisäksi kansainvälinen toimikunta, jossa on edustajia kaikista kolmesta kuntayhtymän koulusta. Kansainvälisiä projekteja on monia, joten työmäärä on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Työhön ei ole tarpeeksi resursseja eikä työstä makseta riittävästi. Suurin osa työstä tehdään omalla ajalla. Johdon toive on, että lisää projekteja haetaan, toteutetaan ja myös koordinoidaan. Tätä ei ole kuitenkaan otettu huomioon siinä, että työmäärä lisääntyy paljon. Tarvittavaa korvausta kansainvälisestä työstä ei kansainvälinen koordinaattori saa.

Kansainvälinen koordinaattori on mukana prosessin kaikissa vaiheissa, joihin kuuluvat hakemuksen ideointi, kansainvälisten kumppanien löytäminen ja neuvottelut. Kansainvälinen koordinaattori informoi opettajakuntaa ja opiskelijoista kansainvälisistä hankkeista ja mahdollisuuksista kansainvälistymiseen. Kansainvälinen koordinaattori on yleensä opiskelijaliikkuvuushankkeissa järjestelemässä matkat, majoittumisen, vakuutukset sekä jatkuvassa yhteistyössä vastaanottavaan organisaatioon käytännön järjestelyihin liittyen. Taloushallinto kansainvälisissä hankkeissa on hyvin aikaa vievää. Lisäksi ovat saapuvat opiskelijaryhmät, eli hankkeet, joissa kuntayhtymä on vastaanottavana partnerina.

Jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus lähteä ulkomaiselle opintojaksolle joko projektin puitteissa tai yksittäisenä opiskelijana. Jos sopivaa projektia ei ole, josta ulkomaanjakso rahoitettaisiin, opiskelija laatii vapaamuotoisen anomuksen kansainväliselle toimikunnalle. Se käsittelee opiskelijoiden anomukset kuntayhtymän myöntämään rahalliseen tukeen. Yleensä tuki kattaa matkakustannuksia.

Kuntayhtymässä opetetaan eri kulttuurien tuntemusta yleisellä tasolla ja alakohtaisesti lähinnä yleisaineissa tai ei lainkaan osastosta riippuen. Kun opiskelijoita lähtee ulkomaille erilaisten projektien yhteydessä, on kulttuuri- ja kielivalmennukseen varattu useimmiten resurssi (esim. Leonardo projekteissa). Lähinnä valmennus yksittäisten opiskelijoiden kohdalla tapahtuu kv -koordinaattorin sekä ammatinopettajan taholta.

Kuntayhtymällä on hyvät lähtökohdat kansainväliseen toimintaan. Kansainvälinen koordinaattori tekee työtä resurssien puitteissa ja omalla ajallaan. Opettajakunta on suurimmalta osalta innostunut toimimaan mukana. Opiskelijoita on ollut helppo motivoida toimimaan kansainvälisissä projekteissa, ammatin opettajilla on ollut suuri panos tässä asiassa. Johdon tuki on tärkeää ja kuntayhtymässä kansainvälistä toimintaa on pidetty tärkeänä ja ammatillisen koulutuksen yhtenä tavoitteena.

4.1.3. Kehittämistarpeita

Ammatilliset pätevyysvaatimukset ovat muuttuneet globalisaation ja kansainvälistymiskehityksen myötä. Ammatillisessa koulutuksessa tulisi panostaa entistä enemmän kansainvälisyyden ymmärtämiseen kokonaisuudessaan ja kommunikaatiotaitojen kehittämiseen. Tärkeätä on lisätä sosiaalista, kielellistä ja kulttuurista pätevyyttä sekä monikulttuurisuuden ymmärtämistä. EU:n sisällä ihmisillä on vapaa liikkuvuus ja kuntayhtymä on pyrkinyt panostamaan tutkintojen läpinäkyvyyteen ja hyväksi lukemiseen. Ammatillisen koulutuksen pitäisi nähdä hallitummin ulkomaalaisten opiskelijoiden ja liikkuvuuden todellinen arvo ja jatkojalostaa vielä entisestäänkin toimintatapojaan.

Kansainvälisiä projekteja toteuttaessa tulee pitää mielessä mitä myös yritykset haluavat, mitä koulutus ja työssä oppiminen edustavat sekä mitä tapahtuu jokapäiväisessä opetuksessa. Muuttuvat osaamisvaatimukset muuttavat myös opetuksen ja opetusmateriaalin vaatimuksia. Tärkeätä on, että opettajat kiinnittävät huomiota omiin opetusmenetelmiinsä ja asenteisiinsa kansainvälistymistä kohtaan.

Kuntayhtymässä on ollut useita mielenkiintoisia hankkeita ja uusia haetaan. Toisaalta resurssit ovat niukat ja sen vuoksi toiminta perustuu liikaakin vapaaehtoisuuteen ja muutaman henkilön panostukseen omalla ajallaan. Yhteistyön lisääminen ja verkostoituminen yhtymän sisällä voisivat auttaa tilannetta. Monien yksittäisten hankkeiden hakeminen, hallinnointi ja organisointi on työlästä. Kannattaisi pohtia isompien ja pidempiaikaisten hankkeiden hakemista, jolloin hallinnointityötä olisi vähemmän. Tällöin vapautuisi aikaa myöskin kehittämislle.

Moodle -verkkokurssia on kokeiltu valmennuksessa muutaman opiskelijaryhmän kohdalla ulkomaisen jakson aikana. Tätä pitää kuitenkin vielä kehittää helpommaksi opiskelijoille. Kurssi on pitänyt sisällään ohjeistusta, ennakkotehtäviä, kielivalmennusta sekä jakson aikana tehtäviä. Verkkokurssi oppimisympäristönä ei ehkä ole kaikille opiskelijoille sopivin muoto opiskella ko. asioita. Opiskelu ja oppiminen jää liikaa nuoren oppijan vastuulle.

Varsinaista kansainvälisyyskasvatusta ei sisälly opetussuunnitelmiin vaan jää kulttuurin tuntemukseen yleisellä tasolla. Olisi suotavaa sisällyttää sitä systemaattisesti

toteuttaen opetussuunnitelmiin. Haasteita syntyy, kun koko luokka ei halua sitoutua kansainväliseen toimintaan vaan luokka hajaantuu. Kaikille opiskelijoille on kuitenkin suotavaa tavalla tai toisella saada aikaan ”kansainvälinen tuulahdus”.

Kielitaidon kehittämiseen vuorovaikutustaitojen lisäämiseksi tulee panostaa läpi koko organisaation. Alakohtaisia eroja kansainvälistymisen suhteen on olemassa. Joillakin aloilla ei ole lainkaan kansainvälisyyttä osana opintoja.

On tärkeätä, että kansainvälistymisstrategia on kaikkien opettajien tietoisuudessa, ja että organisaatiossa tehtäisiin tarkempia kansainvälistymissuunnitelmia pidemmällä tähtäimellä suunnitelmallisesti ja hallitusti. Asiaan tulee varata resursseja. Olisi tärkeätä, että useampi opettaja hallitsisi kansainvälistymistä. Nyt tietotaito kulminoituu jopa vain yhteen henkilöön organisaatiossa. Se voi olla myös riski.

Koska kansainvälisyyttä korostetaan koulutuskuntayhtymän markkinointi- ja imagonluontikeinona, tulisi kehittää koulutuskuntayhtymän koulujen www-sivujen sisältöä. Nyt kansainvälisyys on ”piilossa” projektien alla. Kansainvälisyys selkeänä teemana esiin kotisivuilla, jotta se herättäisi paremmin hakijoiden mielenkiintoa.

Muutama ydinasia kehittämistä ajatellen:

- opetussuunnitelmien ja opetuksen kehittäminen sekä kansainvälisen yhteistyön edistäminen
- kansainvälisyyskasvatus osaksi opintoja
- opettajien ja muun henkilöstön kansainvälisten valmiuksien, erityisesti kielitaidon kehittäminen vuorovaikutustaitojen lisäämiseksi
- liikkuvuuden edellytysten parantaminen entisestään (opiskelu- ja työssäoppimisjaksot ulkomailla sekä niiden hyväksilukukäytännöt)
- vieraskielisen opetuksen tarjonnan edistäminen
- resurssit ja organisointi koko koulutuskuntayhtymässä
- kokemusten hyödyntäminen ja tiedon jakaminen, aiheen markkinointi
- opettajien sitouttaminen kansainvälistymiseen teemana

4.2. Miten kansainvälistyminen näkyy ammatillisessa opettajankoulutuksessa.

Koska yrityksestä huolimatta ja kiireisen aikataulun vuoksi en saanut sovittua peruuntuneen tapaamisen tilalle uutta audienssia erään ammatillisen opettajakorkeakoulun rehtorin kanssa, muutin tutkimustapaani empiirisen osioon liittyen. Tein kirjoituspöytätyön internetin avulla helmikuussa 2007. Kävin läpi kaikkien viiden ammatillisen opettajakorkeakoulun www-sivut silmäillen ja lukien. Tein havaintoja siitä miten kansainvälisyys, kansainvälistyminen, monikulttuurisuus ja uuden kansainvälistyvän toimintaympäristön haasteet näkyvät opettajankoulutuksessa. Havainnot olivat seuraavanlaisia:

1. Suomen suurimman ammatillisen opettajankoulutuksen yksikön **Case A:n** visiossa mainitaan yhtenä kohtana ”kansainvälisyys on luonteva osa toimintaamme”. Ammatillisen koulutuksen kehittämisen yhtenä painopistealueena mainitaan ”monikulttuurisuus ammatillisessa koulutuksessa”. Luettaessa Opetus- ja toteutussuunnitelmaa 2006, voi huomata, että kansainvälisyys ja kansainvälistyminen eivät tosin ole tärkeällä sijalla. Opettajan työ ammatillisessa peruskoulutuksessa (6 op) – opintojen sisällössä mainitaan yhtenä pienenä osa-alueena teemoissa ”monikulttuurisuus ja opettajan työ”. Samalla tavalla maininta opinnoissa Opettajan työ ammattikorkeakoulussa (6 op) sekä Opettajan työ ammatillisessa aikuiskoulutuksessa (6 op). Edellä mainitusta voi päätellä, että monikulttuurisuutta ammatillisessa opettajankoulutuksessa tulee kehittää. Suunnitelman kohdassa 3. Ammatillisen opettajan asiantuntijuus ja osaamisalueet ei mainita kansainvälisyyteen liittyvää osaamista millään tavalla. Mitä vaadittavaan kirjallisuuteen tulee mainitaan oheiskirjallisuudessa, ei varsinaisessa kirjallisuudessa, yksi teos, joka on Aunola U., Maahanmuuttajat ammattia oppimassa. 2004.

Positiivisena asiana Case A:lle täytyy mainita toukokuussa 2007 ensimmäistä kertaa alkava Maahanmuuttajien opettajankoulutus (70 op). Opinnot on tarkoitettu Suomeen muuttaneille maahanmuuttajille, joilla on tarkoitus jäädä pysyvästi Suomeen. Opinnot pätevöittävät ammatillisen koulutuksen eri opettajatehtäviin. Koulutuksen tavoitteena on pedagogisen osaamisen lisäksi kehittää oppilaitosten opiskelu- ja toimintakulttuuria eri kieli- ja kulttuuriryhmien tarpeisiin.

2. **Case B** toimii pääkaupunkiseudulla yksityisenä valtakunnallisena, monialaisena ammatillisena opettajankoulutuslaitoksena.

Opetussuunnitelmassa 2006 – 2007 perusopetukseen ei sisälly kansainvälistymisteemaa eikä aihetta koskevaa kirjallisuutta. Koulu tarjoaa valinnaisina opintoina tai täydennyskoulutuksena seuraavat opinnot Monikulttuurinen opetus ja oppiminen (5 op). Ko. opinnoissa syvennetään ymmärrystä muista kulttuureista tulevien opiskelijoiden opettamisesta ja ohjauksesta. Tavoitteena on tuottaa koulutuksessa välineitä maahanmuuttajien ammatilliseen koulutukseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Yllättävää on se miten vähälle huomiolle aihe jää alueella, jolla asuu eniten maahanmuuttajia maassamme.

3. **Case C** huomioi hyvin ja laajasti kansainvälisyys-teeman opetuksessaan. Opettajien peruskoulutuksessa kansainvälistymistä edistetään opiskelija- ja opettajavaihdon, kansainvälisten projektien ja yhteistyöverkostojen avulla.

Tarjolla olevassa kansainvälisesti suuntautuneessa opettajankoulutusryhmässä ”Opettajien peruskoulutuksessa kansainvälistymistä edistetään opiskelija- ja opettajavaihdon, kansainvälisten projektien ja yhteistyöverkostojen avulla. Näissä toimiminen näkyy mm. opetussuunnitelmien kehittämisessä, julkaisuissa ja opiskelijoiden kirjallisissa töissä, produktioissa ja näyttelyissä. Kansainvälisesti suuntautunut koulutusvaihtoehto on tarkoitettu ensisijaisesti niille, jotka haluavat kehittää omaa opettajuuttaan kansainvälisyyden näkökulmasta. Ryhmässä käyttökielenä on pääsääntöisesti englanti ja koulutusryhmässä työstettävät kirjalliset ja toiminnalliset oppimistehtävät pyritään toteuttamaan englanninkielellä.”

”Opettajakorkeakoulu on solminut Sokrates/Erasmus -yhteistyösopimuksia, joilla pyritään edistämään kansainvälisen toiminnan edellyttämää osaamista. Opiskelijoilla on mahdollisuus sijoittaa opintoihinsa opiskelujakso ulkomailla. Opettajakorkeakoulun yhteistyökumppaneiden lisäksi opiskelijat voivat itse hankkia muitakin yhteistyökumppaneita.”

Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus on opettajankoulutuksen pedagogisena kehittämisalueena. Toiminta-ajatuksessa mainitaan, että Ammatillisen opettajakorkeakou-

lun tehtävänä on toimia kansainvälisesti suuntautuneena opettajankoulutusyksikkönä. Visiossa mainitaan myös, että Ammatillinen opettajakorkeakoulu on kansainvälisesti tunnustettu ammatillisten opettajien kouluttaja.

Täydennyskoulutuksena annetaan seuraavia opintoja: Ammatillinen opettaja ja maahanmuuttajaopiskelijat 5 op, Interculturally Competent Teacher Professional Specialization Studies 30 ECTS credits ja English as a Tool for Teaching 30 ECTS credits. Opetussuunnitelman perusteissa kansainvälisyys-teema on hyvin mukana ja huomioitu sen suhteen muuttuva toimintaympäristö hyvin.

4. **Case D** tarjoaa opettajankoulutusta yli rajojen. ”Ammatillinen opettajakorkeakoulu on aktiivinen kansainvälinen toimija. Opettajakorkeakoululla on lukuisia kansainvälisiä kumppaneita, joista valtaosa on eurooppalaisia opettajankoulutuslaitoksia. Opiskelija- ja opettajavaihtosopimus on tehty Itävallan (Wien), Tsekin (Karvina), Englannin (Leeds) ja Ruotsin (Luulaja) opettajankoulutuslaitosten kanssa ja suunnitteilla on laajentaa toimintaa myös uusien partnereiden kanssa.”

”Opettajakorkeakoulun opiskelijat voivat osallistua kolmen kuukauden pituiseen Erasmus- vaihtoon ulkomaisessa oppilaitoksessa. Myös ammattitaitoa edistäviä harjoittelujaksoja voi suorittaa ulkomailla.”

”Opettajien kansainvälistä tieteellistä toimintaa edustavat kongressit ja niissä pidettävät esitelmät. Opettajavaihto tuo uusia kansainvälisiä näkemyksiä opettajankoulutuksesta eri maissa. Opettajakorkeakoulussa luennoi vierailevia ulkomaisia opettajia ja omat opettajamme puolestaan opettavat ulkomaisissa yhteistyöoppilaitoksissa.”

Opetussuunnitelmassa ja opinto-oppaassa 2006 – 2007 pedagogiseen osaamiseen kuuluvat valinnaisina seuraavat opinnot: Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus (3op) sekä Kansainvälisessä ympäristössä toimiminen (3op). Tärkeänä valinnaisena myös Opettaminen englannin kielellä (6op).

Ammatillisen opettaja ydinosaamisalueissa ei mainita kansainvälisyyttä. Toisaalta mainitaan, että ”Opettajan tehtävässä korostuvat entistä enemmän hallinnolliset tehtävät, markkinointi, rahoitus, projektitoiminta, kansainvälisyys sekä yhteistyö ja sen koordinointi monien eri tahojen kanssa.”

5. **Case E:n** www-sivuilla kansainvälisyys-teema on esillä seuraavasti: ”Kansainvälistä yhteistyötä tehdään sekä osana ammattikorkeakoulu X:n kansainvälistä toimintaa että itsenäisesti. Viime vuosina on yhteistyökumppaneita ollut mm. kaikissa Pohjoismaissa, Unkarissa, Isossa-Britanniassa, Portugalissa, Tšekissä, Ranskassa ja Venäjällä.”

”Case E on koko olemassaolonsa ajan ollut aktiivisesti mukana erilaisissa kansainvälisissä hankkeissa, joihin on saatu rahoitusta EU:sta (Tempus, Leonardo, Comenius, Erasmus) ja Pohjoismaiden ministerineuvostosta.”

Hankkeista mainitaan yksi. ”Case E oli koordinaattorina Tempus Tacis - hankkeessa Development and Improvement of Vocational Teacher Training System for Environmental Forestry in High Education Institutions in Northwest Russia, NW-Forest Trainer, jonka tarkoituksena oli metsäalan opettajankoulutuksen kehittäminen Luoteis-Venäjälle. Mukana oli kumppaneita Venäjältä ja Ranskasta. Tämä yhteistyö jatkuu mm. täydennyskoulutuksen merkeissä hankkeen päätyttyäkin.” Case E:n vahvuusalueita ovat metsäalan ja tekniikan alojen opettajien koulutus, joissa englanninkielinen koulutusta.

Opetussuunnitelmassa ja opinto-oppaassa 2005 – 2007 ei mainita kansainvälistymistä eikä koulutuksen rakenne ei ota siihen erikseen kantaa. Perusopetukseen kuuluvassa Erilaiset oppijat (2op) -opintoihin kuuluu yhtenä luentona suppeasti monikulttuurisuus- aihe. Kyseiset kaksi opintopistettä on aivan liian vähän, koska erilaiset oppijat jo oppimisvaikeuksia koskevana aiheina on laaja asia. Täydennyskoulutuksen puolella ei ole tarjolla opettajille suunnattuja kansainvälisyyteen liittyviä opintoja. Valinnaisissa opinnoissa ei ole tarjolla kansainvälisyyteen liittyviä opintoja. Organisaation henkilökunnan vahvuusalueina ei mainita kansainvälisyyttä.

Erot ammatillista opettajankoulutusta antavien opettajakorkeakoulujen välillä ovat merkittäviä. Parhaiten kansainvälisyyden ottaa huomioon Case C. Myös Case D huomioi hyvin kansainvälistymisen haasteet. Case A:n positiivisena asiana voi mainita alkavan maahanmuuttajille suunnatun opettajankoulutuksen, mutta peruskoulutuksen osalta kansainvälisyyttä tulisi lisätä. Case B:n ja Case E:n osalta kansainvälisyyttä on teemana kehitettävä ja lisättävä monikulttuurisuusopintoja.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUKSESTA

On tärkeätä, että koulujen kansainvälisyysuunnitelmat ja -strategiat eivät jää kauriin sanoiksi paperidokumentilla vaan koko henkilöstö sisäistää niiden sisällön käytännössä. Sen mitä niissä kerrotaan, täytyy myös näkyä opettajan työssä ja opiskelijoiden opinnoissa. Miten taas kyseisiä suunnitelmia ja strategioita luodaan ja toteutetaan, tulisi huomioida jo ammatillisessa opettajankoulutuksessa.

Toiminnan lähtökohtana tulee välittää vähintään ns. peruskansainvälisyyttä kaikille opiskelijoille. Kansainvälinen toiminta tukee henkilöstön ja opetuksen kehittymistä ja edistää opiskelijoiden valmiuksia elää ja työskennellä kansainvälistyvässä työympäristössä. Tärkeätä on opetussuunnitelmien kehittämiseen liittyvät asiat ja kansainvälisyyskasvatuksen sisällyttämistä niihin. Haasteena ovat tosin taloudelliset ja ajalliset resurssit.

Kansainvälistä toimintaa hoitaa toimikunta ja jokaisessa kolmessa oppilaitoksessa asiasta innostunut opettaja vetää hankkeita oman työnsä ohella. Resursseja on niukasti ja ulkopuolista rahoitusta anotaan eri tahoilta vuosittain. Miten tehostaa resursseja, ja ennen kaikkea miten saada niitä valtakunnalliselta tasolta lisää, on haaste. Useiden hankkeiden hakemisen sijaan tulisi harkita isompien ja pidempiaikaisten hankkeiden hakemista, jolloin hallinnointityön määrä kevenisi ja jäisi aikaa kehittämislle.

Pääasiallisia toimintamuotoja ovat opiskelijoiden työssä oppimisjaksot ulkomailla, vastavuoroinen opettaja- ja opiskelijavaihto, erilaiset kehityshankkeet sekä opetuksen sisältöjen kansainvälisyys joillakin aloilla. Asioina hyviä, mutta toteuttamisessa vielä hiomisen varaa.

On tärkeätä, että oppilaitoksessa oivalletaan, että kansainvälinen toiminta eli pääasiassa vaihto ja kansainvälisyys ovat eri asioita. Kansainvälisyyden tulisi ulottua kaikille opiskelijoille, koska varsin pieni joukko opiskelijoista ja opettajista pääsee ja haluaa mukaan liikkuvuuteen ja vaihtoon. Tästä syystä koti kansainvälistymistä tulee hyödyntää silloin, kun oppilaitosympäristö on kansainvälinen. Kansainvälisyyttä tulee välittää kaikille opiskelijoille opetuksen, opetusympäristön ja työympäristön kautta. He tulevat tarvitsemaan kansainvälisiä taitoja työelämässään. Jotta koko hen-

kilöstö pystyy edistämään kansainvälisyyttä, tulee heillä olla siihen taitoja. Kansainvälisyys on otettava mukaan kaikkien toimintaan, koko henkilöstö toimisto, kiinteistö ja ruokala, mukaan lukien.

Työelämäyhteistyö on ensi arvoisen tärkeitä. On hyvä kartoittaa yritysten toiveet esimerkiksi siitä millaisia ominaisuuksia vaaditaan kansainväliseen työympäristöön tarvittavalta työntekijältä ja mitä oppilaitoksen tulisi siitä opiskelijoille opettaa. Tähän voisi käyttää apuna yritysmaailman kontakteja ja vierailevia luennoitsijoita.

Olisi hyvä käydä jokaisen osaston opettajien kanssa läpi opetuksen sisällöt ja kansainvälisyyteen liittyvät asiat. Tässä opettajien asenteilla on suuri merkitys eli miten juuri minä opetan omille opiskelijoilleni taitoja, joita työelämä tulevaisuudessa yhä enemmän edellyttää. Tärkeitä on kuunnella mahdollisuuksien mukaan opiskelijoiden toiveita opetuksen sisällöstä. Haasteita riittää monikulttuuristen opetusmenetelmien ja tutkintojen vertailtavuuden kanssa.

Ammatillisella opettajankoulutuksella on nyt näytön paikka. Opettajankoulutukseen on tuotava enemmän sisältöjä, jotka tukevat erilaisuuden huomioimista opetuksessa ja oppimisessa. 1 – 3 opintopisteen opinnot siitä, mitä erilaisella oppijalla tarkoitetaan, eivät riitä. Luokat ovat jo nyt täynnä erilaisia oppijoita oppimisvaikeuksineen monikulttuurisuudesta puhuttamattakaan tai kansainvälisten työtehtävien edellyttämistä taidoista. Opettajat tarvitsevat tietoa ja näkemystä siitä, miten monikulttuurisuuden mukanaan tuomiin haasteisiin vastataan. Opintoihin tulee sisällyttää vähintään valinnaisia opintoja kansainvälisten hankkeiden hakemisesta, koordinoimisesta ja organisoimisesta. Täydennyskoulutus voi osaltaan helpottaa tilannetta, mutta ratkaisu lienee opettajien peruskoulutuksessa ja koulutuskokonaisuuksien sisällöissä sekä tarjottavissa valinnaisissa opinnoissa.

Maailma kansainvälistyy ja Suomi sen mukana. Tietoisuus monikulttuurisuudesta lisääntyy samoin kuin haasteet ottaa se huomioon ammatillisessa perusopetuksessa ja opettajankoulutuksessa. Yritysmaailmassa työskentelevänä pidän tärkeänä, että myös kaikki opettajat tottuvat työskentelemään erilaisten ja eri kulttuureita edustavien henkilöiden kanssa, vertaamaan oman maansa kasvatusta ja koulutusjärjestelmiä muiden maiden vastaaviin, työskentelemään erilaisissa työyhteisöissä ja ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin globaaleihin kysymyksiin. Tämä tosiasia tulee huomioida

opettajankoulutuksessa tavalla tai toisella. Opettajien asenteella on merkitystä siinä millaisen kuvan hän maailmasta välittää opiskelijoilleen. Kansainvälisyys ei ole vain yksittäisiä teemapäiviä vaan kansainvälisyyskasvatusta laajemmassa muodossa. Se mitä kansainvälisyyskasvatuksella tarkoitetaan kussakin oppilaitoksessa, tulee käsitteenä avata.

Maahanmuuttajaopetus on melko uusi ilmiö Suomessa. Liikkuvuus on lisääntynyt viime vuosina ja maahanmuuttajien määrän ennustetaan yhä lisääntyvän. Ilmiö koulumaailmassa tulee vakiintumaan. Koska maahanmuuttajaopetuksen tarve kasvaa, se tulisi ottaa huomioon opettajankoulutuksessa kokonaisvaltaisemmin.

Mitä tutkivan oppimisen näkökulmaan tulee, näin hankkeen viime hetkillä, on todettava, että tapa selkiytti esiintyviä kysymyksiä aiheen ympärillä vaikka ei niitä täysin ratkaissutkaan. Oppija, tässä tapauksessa kirjoittaja itse, muodosti käsityksiä, selityksiä, haki tietoa ja rakensi syntyneestä tiedosta laajempia kokonaisuuksia. Toivottavasti tässä hankkeessa tuotettu tieto edistää osaltaan tärkeätä asiaa eteenpäin.

LÄHTEET

Alhojärvi, E. 2000. Kansainvälisyys toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Opetusministeriö

Helakorpi S. (24.8.2006) Ammatilliset opettajakorkeakoulut verkostoituvat. Sisukas-lehti.

Koponen H. 2003 Monikulttuurikasvatus ja monikulttuurinen koulu - Mitä kaikkea se sisältää?

Kuisma K. 2001 Maahanmuuttajat ammatillisessa peruskoulutuksessa – selvitys koulutuksen käytännöistä. Moniste 18. Opetushallitus

Miettinen, M. 2001. "Kun pitää olla vastaanottamassa sitä kansainvälistymistä": pohjoiskarjalaisten luokanopettajien käsitykset monikulttuurisuuskasvatuksesta. Joensuun yliopistopaino.

Mikkola, P. 2001. Kahden kulttuurin taitajiksi. Maahanmuuttajaoppilaan monikulttuurinen identiteetti, tavoitteet ja toiminta. Turku: Painosalama Oy.

Nieto, S. 1999. The Light in Their Eyes. Creating Multicultural Learning Communities. Teachers College. Columbia university. New York.

Nyysölä K. 2000. Rajatonta oppimista ja kulttuurien kohtaamista, Leonardo da Vinci –ohjelman vaikuttavuus ammatillisen koulutuksen kansainvälistymiseen. Opetushallitus.

Palosuo, E. (7.4.2003) Maailma ei ole vain kylässä - se asuu meillä jo. (www.kepa.fi, luettu 26.2.2007)

Penttilä S. & Lahtiranta K. & Vanhanen-Nuutinen L. (2.3.2007) Ammatillisen opettajankoulutuksen vaikuttavuudesta, Sisukas-lehti . (www-sivut sisukas.jamk.fi/opettajankoulutus, luettu 6.3.2007)

Räsänen, R. & Sunnari, V. 2001. Ethical challenges for teacher education and teaching. Special focus on gender and multicultural issues. Oulun yliopisto.

Räsänen, R., Jokikokko, K., Järvelä, M-L.&Lamminmäki-Kärkkäinen, T. 2002. Interkulttuurinen opettajankoulutus. Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla. E 55. Oulun yliopisto. Oulu University Press.

Uusikylä P., Tuominen A., Mäkinen A-K. ja Reuter N. 2005. Maahanmuuttajien koutoutumiskoulutuksen arviointi. Työpoliittinen tutkimus 267, Työministeriö.

Virtanen T. ja Jauhola L. 2004. Selvitys valtion tuen vaikutuksesta ammatillisen peruskoulutuksen kansainvälistymiseen. Hanketoiminta vuosina 2000–2003. Opetushallitus.

Eurooppalaisille tutkinnoille ja pätevyyksille valmisteilla vertailukelpoiset kehykset (www.minedu.di, luettu 5.3.2007)

Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto SOOLin julkilausuma (20.10.2006).”Lisää kansainvälisyyskasvatusta opettajankoulutukseen!”

Kansainvälisyyskasvatus 2010. 2006. Ehdotus kansalliseksi kansainvälisyyskasvatuksen toimenpideohjelmaksi Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:4

Maahanmuuttajayrittäjyys Suomessa – Nykytila ja toimenpide-ehdotuksia. 2006. KTM-julkaisu. (www.ktm.fi, luettu 26.2.2007)

Työmarkkinajärjestöt: työperäinen maahanmuutto täydentämään suomalaista työvoimaa (www.ek.fi luettu 27.2.2007)

Helsingin Sanomat (13.4.2006). Suomessa asuvien ulkomaalaisten määrä kasvussa (luettu www-sivut 26.2.2007)

tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_6/tutkiva_oppiminen.htm (luettu 7.3.2007)

mlab.uiah.fi/polut/Yhteisollinen/teoria_tutkiva_oppiminen.html (luettu 7.3.2007)

www.yhteinenmaailmamme.fi/maahanmuuttajat_keskellämme (luettu 7.3.2007)

www.edu.fi/tonet/konf2004/irjaharmala.ppt (luettu 31.1.2007)

Liite

**Kuntayhtymälle marraskuussa 2006 toimitettu kysely.
Muutettu Power Point -esitys kyselyn osalta Word- muotoon.**

KANSAINVÄLISTYMINEN/AMMATILLINEN KOULUTUS

- yritysten toimintaan vaikuttaa kaikkialle ulottuva kansainvälisyys (se ei ole vain vientiä tai tuontia!)
 - globaali toimintaympäristö ja sen asettamat haasteet työelämän sisällöllisiin osaamisvaatimuksiin
 - yritysten kansainvälistyminen edellyttää tulevilta työntekijöiltä kykyä toimia monikulttuurisessa työyhteisössä, kielitaitoa, verkostoyhteistyötä, suvaitsevaisuutta jne.
 - työtehtävät monimutkaistuvat

POHDITTAVAA:

Koulutuksen kansainvälistymisen

- onko koulullanne kansainvälistymisstrategia?
- kansainvälisyys opetussuunnitelmien ja opetuksen sisältöinä?
- kansainvälisen osaamisen vaatimukset?
- työssäoppiminen ulkomailla?
- kansainvälisyys organisaatiossa, tukitoimet?
- valmiudet olla mukana kansainvälisissä projekteissa?

TEHTÄVÄ 1: Nykytilan kuvaaminen

Miten kansainvälisyys ja kansainvälisyystoiminnot ovat mukana Vammalan ammattikoulun eri osastojen toiminnassa?

- opiskelija- ja harjoittelijaliikkuvuus
- opettaja- ja asiantuntijaliikkuvuus
- kv opetussuunnitelma- ja koulutusyhteistyö
- vieraskielinen opetus
- kv tutkimus- ja projektitoiminta
- kieli- ja kulttuuriopinnot
- tukitoiminnot & kansainvälistymiskehitys

TEHTÄVÄ 2: Visioi tulevaisuutta ja sen haasteita & mahdollisuuksia kansainvälistymisen suhteen